

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1.

α. Οι Εκλεκτικοί ήταν μια ετερόκλητη παράταξη εξεχόντων πολιτικών, λογίων και αξιωματικών, με μετριοπαθείς θέσεις, η οποία προσπαθούσε να μεσολαβεί μεταξύ των άλλων παρατάξεων και να υποστηρίξει σταθερές κυβερνήσεις.

β. Το 1909 συντελείται μια τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας γενικότερα, και των πολιτικών κομμάτων ειδικότερα. Στις 15 Αυγούστου 1909 εκδηλώθηκε κίνημα στο Γουδί, το

οποίο έγινε από τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο, μια μυστική ένωση στρατιωτικών, με αιτήματα που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία, αλλά προώθησε τα αιτήματά του μέσω της Βουλής.

γ. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.

ΘΕΜΑ Α2.

α.2   β.6   γ.1   δ.5   ε. 4

ΘΕΜΑ Β1.

α. Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα ήταν αρκετά πιο συγκροτημένα απ' ό,τι στο παρελθόν. Δεν είναι βέβαιο ότι μετά το θάνατο του ηγέτη τους τα κόμματα αναγκαστικά διαλύονταν. Στοιχεία που επέτρεπαν σ' ένα κόμμα να επιβιώσει, ακόμα και μετά το θάνατο του ηγέτη του, ήταν η θέση που είχε στην πολιτική ζωή της χώρας και η τακτική που ακολουθούσε.

Η βάση των κομμάτων εξακολουθούσε να μην έχει τυπική οργάνωση. Σημαντικό ρόλο στην κινητοποίηση των οπαδών των κομμάτων έπαιζαν η οικογενειοκρατία, οι πελατειακές σχέσεις και η εξαγορά ψήφων. Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά τουλάχιστον τα δύο μεγάλα κόμματα, η επιλογή των εκλογέων βασιζόταν κατά κύριο λόγο στην κρίση τους για την πολιτική των κομμάτων, στις επιδράσεις που αυτά ασκούσαν κατά περιοχές και στα συμφέροντα κάθε κοινωνικής ομάδας.

β. Για την επιλογή των υποψηφίων βουλευτών, δηλαδή για την τοποθέτηση συγκεκριμένων υποψηφίων στο ψηφοδέλτιο, έπαιζε ρόλο το αν είχαν ένα δικό τους τοπικό κύκλο οπαδών, ο οποίος επηρεαζόταν βεβαίως από πελατειακές σχέσεις και εξυπηρετήσεις.

Οι υποψήφιοι βουλευτές προέρχονταν σχεδόν αποκλειστικά από τα μεσαία και τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, όπως και κατά την προηγούμενη περίοδο. Πολλοί ήταν δικηγόροι και δημόσιοι υπάλληλοι. Σε αντίθεση με τους υποψηφίους, τα κομματικά μέλη προέρχονταν και από τα κατώτερα στρώματα.

ΘΕΜΑ Β2.

α. Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αγροτική (παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο) και αστική (παροχή στέγης στις πόλεις). Μολονότι οι περισσότεροι πρόσφυγες ασκούσαν στην πατρίδα τους αστικά. επαγγέλματα (σχετικά με το εμπόριο, τη βιοτεχνία-βιομηχανία κτλ.), δόθηκε το βάρος στη γεωργία, γιατί υπήρχαν τα μουσουλμανικά κτήματα (κυρίως στη Μακεδονία, αλλά και στην Κρήτη, τη Λέσβο, τη Λήμνο και αλλού), αγροτική αποκατάσταση ήταν ταχύτερη και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες, η ελληνική οικονομία βασιζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή, υπήρχε η πολιτική σκοπιμότητα της αποφυγής κοινωνικών αναταραχών με τη δημιουργία γεωργών μικροϊδιοκτητών αντί εργατικού προλεταριάτου.

β. Δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη καθώς ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν τα μουσουλμανικά κτήματα και τα κτήματα των Βουλγάρων μεταναστών (σύμφωνα με τη συνθήκη του Νεϊγύ). Αυτό θα καθιστούσε τους πρόσφυγες αυτόνομοι σε σύντομο χρονικό διάστημα και θα συντελούσε στην αύξηση της αγροτικής παραγωγής, θα καλυπτόταν το δημογραφικό κενό που είχε δημιουργηθεί με την αναχώρηση των Μουσουλμάνων και των Βουλγάρων και τις απώλειες που προκάλεσαν οι συνεχείς πόλεμοι (1912-1922). Επιπλέον, έτσι εποίκίζονταν παραμεθόριες περιοχές.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**ΘΕΜΑ Γ1.**

α. Σχολ. Βιβλίο σελ. 217

Δύο μεγάλα εξωτερικά γεγονότα ήρθαν να ταραξουν πάλι την πορεία των κρητικών πραγμάτων: η προσάρτηση της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης από την Αυστρία και η ανακήρυξη της Βουλγαρίας σε βασίλειο, με ταυτόχρονη προσάρτηση της Ανατολικής Ρωμυλίας. Η ελληνική κυβέρνηση του Γ. Θεοτόκη υπέδειξε στους Κρήτες την ανάγκη λαϊκών κινητοποιήσεων, για την κήρυξη της ένωσης με την Ελλάδα. Σε λαϊκή συγκέντρωση στα Χανιά εγκρίθηκε ομόφωνα το πρώτο ψήφισμα της ένωσης και η Κρητική Κυβέρνηση εξέδωσε με τη σειρά της επίσημο Ψήφισμα (24 Σεπτεμβρίου 1908).

Για την επίσημη έναρξη της νέας περιόδου της πολιτικής ζωής στην Κρήτη, σχηματίστηκε προσωρινή διακομματική Κυβέρνηση. Η Ελληνική Κυβέρνηση, για να μην προκαλέσει διεθνείς περιπλοκές με την αντίδραση της Τουρκίας, απέφυγε να αναγνωρίσει επίσημα την ένωση και περιορίστηκε σε παρασκηνιακές οδηγίες στη νέα Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης.

Στο κείμενο Α', ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανακοινώνει στους Κρήτες ότι η Βουλγαρία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο βασίλειο και τους προτρέπει να συγκεντρωθούν άοπλοι στα Χανιά και να διαδηλώσουν υπέρ της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο κείμενο Β', η κυβέρνηση της Κρήτης κηρύσσει ότι επέλθει ο καιρός να συντελεστεί η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, καθώς η διεθνής συγκυρία επιτρέπει πλέον κάτι τέτοιο. Η Βουλγαρία διακήρυξε την ανεξαρτησία της και η Βοσνία – Ερζεγοβίνη προσαρτήθηκε από την Αυστρία. Προτρέπει μάλιστα τους Κρήτες να διαφυλάξουν την τάξη και να μην θίξουν το Μουσουλμανικό πληθυσμό του νησιού.

β. Σχολ. Βιβλίο, σελ. 218

Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες της Τουρκίας, οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν αντέδρασαν δυναμικά και φάνηκαν να αποδέχονται σιωπηρά τις νέες εξελίξεις. Δεν προχώρησαν όμως σε καμιά επίσημη αναίρεση του πολιτικού καθεστώτος, όπως το είχαν υπογράψει το 1898. Όταν όμως υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά η ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις απαίτησαν αμέσως την υποστολή της. Η Κυβέρνηση της Κρήτης δεν υπάκουσε και παραιτήθηκε. Και καθώς δεν βρέθηκε Κρητικός να υποστεί την ελληνική σημαία, οι Μ. Δυνάμεις αποβίβασαν στρατιωτικό άγημα, το οποίο απέκοψε τον ιστό της.

Το κείμενο Δ' επιβεβαιώνει τα παραπάνω. Οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν ήταν απόλυτα αρνητικές απέναντι στις ενωτικές κινήσεις των Κρητών, με προϋπόθεση την προστασία του Μουσουλμανικού πληθυσμού. Οι Νεότουρκοι αποζητούσαν την ματαίωση της ένωσης, αναζητώντας μία διπλωματική επιτυχία ως αντίβαρο για την ανεξαρτητοποίηση της Βουλγαρίας και της προσάρτηση της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης από την Αυστρία. Έτσι υπήρξε υπαναχώρηση τελικά των προστάτιδων δυνάμεων στο ζήτημα της ένωσης. Μολαταύτα απέσυραν τα στρατεύματά τους από την Μεγαλόνησο δεσμευόμενες να προστατεύσουν το Μουσουλμανικό πληθυσμό.

ΘΕΜΑ Δ1.

α. Σχολ. Βιβλίο σελ. 20

(Την ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα) ακολούθησαν δύσκολα χρόνια, με αποκορύφωμα τη δεκαετία της Ελληνικής Επανάστασης (1821-1830). Στη διάρκεια των συγκρούσεων, ο ελληνικός εμπορικός στόλος μετατράπηκε σε πολεμικό, οι δρόμοι του εμπορίου έκλεισαν και τα παραδοσιακά ναυτικά κέντρα γνώρισαν την καταστροφή (Ψαρά, Γαλαξίδι) ή την παρακμή. Από την ακμάζουσα προεπαναστατική ναυτιλία απέμειναν λίγα πράγματα. Το κυριότερο από αυτά ήταν η προδιάθεση για τη θάλασσα και η γνώση των ναυτικών υποθέσεων.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνονται και από το κείμενο Α'. Γίνεται αναφορά στην καταστροφή μεγάλου τμήματος του ελληνικού εμπορικού στόλου κατά την Επανάσταση, αλλά ταυτόχρονα και στην διάσωση σημαντικού ποσοστού του που αποτέλεσε την βάση για ανάκαμψη μετεπαναστατικά. Μάλιστα δημιουργήθηκαν και σημαντικές ναυπηγικές εγκαταστάσεις με θετικές αναπτυξιακές προοπτικές στη Σύρο και τον Πειραιά.

Το κείμενο Β' αναφέρεται στη σημασία του Γαλαξιδίου ως ναυτιλιακό κέντρο, το οποίο μάλιστα δύναται να ανταγωνιστεί ακόμα και τη Σύρο. Είναι ναυπηγικό κέντρο ιστιοφόρων για την δυτική Ελλάδα και η οικονομία του στηρίζεται σε αυτούς ακριβώς τους οικονομικούς τομείς. Ο πίνακας παρουσιάζει γλαφυρά την αλματώδη ανάπτυξη της ελληνικής εμπορικής ναυτιλίας από το 1840 έως το 1870. Δίνονται τα κυριότερα ναυτιλιακά κέντρα και καταδεικνύεται ο πολλαπλασιασμός των ποντοπόρων, φορτηγών, ιστιοφόρων πλοίων κατά την συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

β. Σχολ. Βιβλίο σελ. 20-21

Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. Η στρατηγική

θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου –όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα– ναυτιλιακού κέντρου. Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

Στα κείμενα Α,Β και στον οικείο πίνακα επισημαίνεται η σημασία της Σύρου ως ναυτιλιακό και ναυπηγικό κέντρο. Ακριβώς αυτό επιβεβαιώνει και το Κείμενο Γ. Το νησί συνιστούσε κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου, το οποίο μετακινούταν από ντόπιους εμπόρους. Συγκριτικά περισσότερες ήταν οι εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές και τα εμπορεύματα παρέμεναν στη Σύρο ως “transit”. Τονίζεται, επιπροσθέτως, η σημασία του τοπικού ναυπηγείου που απασχολούσε σχεδόν το ένα όγδοο του ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία Ψαριανών και Χίων ναυπηγών σε συνδυασμό με πολυάριθμους εξειδικευμένους εργάτες.